

System pro aktivní ustájení koní

Pojem aktivní ustájení koní se již dostal do povědomí i českým chovatelům, i když mnozí stále ještě váhají, zda si tento systém pořídit nebo preferovat standardní boxové ustájení. Stáje, které mají tuto technologii, je v České republice zatím málo, ale počty koní rapidně stoupají. Mnoho majitelů má určité sportovní ambice, ale někteří si koně pořízují jen jako partnera pro aktivní odpočinek. A právě pro tyto hobby koně všech plemen a věkových kategorií je systém primárně určen.

Areál vybavený systémem aktivního ustájení je totiž maximálně přizpůsoben komfortu koní s důrazem na přiblížení se k jejich přirozenému prostředí. Tento moderní systém ustájení přispívá ke zdraví koní, snižuje rizika respiračních chorob, naplňuje jejich přirozené potřeby, vychází z přirozených instinktů a zároveň usnadňuje práci chovatelů a zvyšuje jeho produktivitu při péči o koně.

System v praxi

Aktivní ustájení koní jsme mohli vidět v praxi díky exkurzi se zástupci firmy Agrico, s. r. o., a SCHAUER Agrotroic – Ing. Michalem Karmazínem a Stefanem Dieplingerem v areálu farmy chovu koní Kurta Aignera v Alkovenu u Lince. Měli jsme možnost se detailně seznámit s fungováním jednotlivých krmných stanic a vidět jejich rozvržení do fungujícího okruhu. Velmi zajímavé bylo vidět koně, jak tento systém pozitivně přijímají.

Jedna z definic koně popisuje jako velkého dlouhonožného býložravce, adaptovaného na rychlý běh a dlouhé přesuny v otevřené krajině, spásání porostů a život ve stádě. Denní režim koní je z 60 až 80 % naplněn pastvou (ve dne i v noci), kterou prokládají odpočinkem. Tím tráví koně 5 až 30 % dne, ale záleží na věku, podmínkách a sezóně. Další aktivitou jsou přesuny za potravou a za vodou. Pokud je kůň volně ustájen ve skupině, probíhá také sociální chování, rodičovské chování, komfortní chování, do kterého zahrnujeme drbání, válení a hry. Když chovatel koni odepře možnost přirozeně se projevat, dochází k nepohodě (diskomfortu), který může vyústit až k poruchám chování. A s takovými zvířaty je velmi těžké pracovat. Systém aktivního ustájení zajišťuje optimální pohodu zvířat a splňuje všechny požadavky welfare koní. Nemělo by zde docházet

► Lehký a snímatelný respondér je umístěn na spodní části přední končetiny

► V pravé části fotografie jsou vidět dva vstupy do odpočívárny a v levé části tři integrační boxy

ke stresu, bolesti, hladu, strachu, úzkosti ani frustraci.

Další nespornou výhodou této technologie je, že šetří čas a práci chovatelů. Systém zajišťuje vysokou úroveň zoohygiene ustájení. Povrchy, po kterých se koně pohybují, jsou zpevněné a všechny krmné boxy a další zařízení, jako jsou napajedla, jsou snadno omyvatelná. Odpadá dennodenní ruční kydání boxů, protože při aktivním ustájení se odklízí hnoje řeší použitím mechanizace.

Jeden ošetřovatel zvládne i dvacetihlavé stádo. Velmi důležitým přínosem pro chovatele je přehled o chování koní a spotřebě krmiv, tato data zaznamenává počítač díky respondérům, které jsou na koně připevněny. Majitel si sám rozhodne, kolik krmných dávek má kůň během dne dostat, a to jak jadrného, tak objemného krmiva. Kolikrát za den umožní svému svěřenci jít na pastvinu a jakou vzdálenost má přibližně zvíře za den urazit.

Funkční oblasti

Systém aktivního ustájení koní zahrnuje několik funkčních oblastí: klidový prostor, napájení, krmení, integraci a výběh. Koně ustájení v tomto režimu jsou opatřeny snadno snímatelným lehkým náramkem s čipem na dolní části přední končetiny. Systém krmení zahrnuje individuální dávkování jak objemných, tak jadrných krmiv. V případě jadrných krmiv je stanice vybavena žlabem, který je umístěn blízko podlahy. Koně tak mají přirozenou pozici hlavy při příjmu potravy. Hlavní výhodou je individuální dávkování a zajištění klidu. Tak mají možnost se plnohodnotně nakrmit i nejslabší či nejstarší jedinci ve stádě. Podobný princip je i v případě dávkování objemných krmiv. Seno je koni předkládáno opět v blízkosti podlahy a v menších dávkách. Dochází tak k minimálnímu znehodnocení a ztrátám. Vedle dávkovaného sena jsou k dispozici i stanice s adlibitním přísunem. Další nedílnou součástí systému jsou stanice selektující směr pohybu, tedy tzv. křížovatky. Ty automaticky řídí koně podle individuálních požadavků a pouští je do příslušné zóny – odpočinku, krmení, pasení nebo lze takto koně rozdělovat do skupin např. podle věku.

Aktivní ustájení koní

Výhody pro koně:	Výhody pro chovatele:	Nevýhody:
přirozený pohyb na čerstvém vzduchu	vysoká úroveň zoohygieny ustájení	poměrně vysoká počáteční investice
snížení rizika respiračních chorob	snížení potřeby namáhavé ruční práce	ne každý kůň je schopen systém přijmout
stádový sociální kontakt	zvýšení produktivity při ošetřování	nelze realizovat v areálech, které jsou předěleny např. silnicí
dlouhodobý příjem krmiva po malých dávkách a pohyb snižují riziko koliky	přehled o chování koní a spotřebě krmiv	složitější začleňování nových jedinců
průprava pro dobrou pracovní i sportovní kondici	úspora a zlepšení využití krmiva	závislost na elektrickém proudu

Důležitým stanovištěm jsou napáječky, které musí být nezamrzlé a v ideálním případě hladinové. Nezbytným prvkem je i integrační box (je poměrně složité začleňovat nové jedince do stáda). Při ustájení v integraci, tedy ohraničeném místě s boxem či přístřeškem, je nový kůň přibližně dva týdny v kontaktu se stádem a může pozorovat celý systém. Po této době se ostatní koně oddělí například v odpočívárně a nový jedinec má čas a prostor se v klidu seznámit s jednotlivými prvky systému. Následně může být začleněn do stáda. Najdou se však i jedinci, kteří tento systém ustájení nepřijmou a nelze je tímto způsobem ustájit. Jedná se však o výjimky.

Srdcem je projekt

Nejtěžší v celém systému však zůstává projektování, tedy naplánování umístění jednotlivých stanic tak, aby systém fungoval. Odpočívárna by měla být ideálně umístěna v dosahu provozovatele. Měla by mít dva vstupy, aby se omezilo utlačování slabších jedinců dominantními a měla možnost úniku. Samozřejmě by měla být dostatečná kapacita, intenzita světla a větrání. Na tu by měl navazovat okruh složený z napáječek a krmných stanic. Samozřejmě největší motivací pro koně je stanice s objemným a jadrným krmivem. Proto dostávají krmivo častěji a v menších dávkách, aby je to motivovalo k co nejčastějšímu absolvování vytvořeného okruhu. V případě, že zrovna nemají na dávku nárok, je stanice nechá projít bez přidělu.

Počet okruhů a dávek krmiva má každý kůň nastaven individuálně a poté je odměněn přístupem na pastvinu či ke stanovišti s adlibitním přísunem sena. Velmi důležité je nepodcenit zpevnění ploch v místech, kde se očekává největší pohyb zvířat. To je například oblast před vstupem do odpočívárny, u napáječek, cesty okruhu a u krmišť se senem. Následně pak lze tyto plochy snadno udr-

► Průchod do výše položených míst je řešen šikmým terasovitým stoupáním

► Prostor s měkkým povrchem sloužící koním jako „záchod“

► Automat na individuální dávkování sena

žovat v čistotě a zvyšovat úroveň zoohygieny ustájení. Výhodou pro provozovatele je, že základní okruh krmných stanic překvapivě nevyžaduje velký prostor. Lze ho tak snadno udržovat a kontrolovat. Na něj pak navazují pastviny, jejichž velikost odpovídá možnostem daného areálu, a samozřejmě velikosti stáda. Okruh, který zahrnuje jednu stanic s individuálním dávkováním jadra, jednu s individuálním dávkováním sena, několik napáječek a stanic s adlibitním přísunem objemného krmiva, pokryje potřeby stáda o počtu 20–25 koní a je ho schopen obstarat jeden člověk s odpovídající technikou (manipulace s balíky, kydání, udržování zpevněných ploch, ...).

Mezi chovateli jsou známé ještě dva systémy ustájení koní venku. Často se zaměřuje popisovaný systém aktivního ustájení s paddock paradise. Ten je ale založený na odlišném managementu. Koně ustájení v paddock paradise mají pastvu omezenou na minimum, jejich krmná dávka se skládá převážně ze sena. To je koním denně rozváženo nebo roznášeno v menších dávkách po tzv. trečích, tedy ohraničených stezkách, po kterých se koně pohybují. Důraz je kladen také na rozmanitý povrch stezek, kdy se při pohybu po nejrůznějších podkladech kopyta přirozeně obrušují. Koně jsou malými dávkami sena motivováni k neustálému pohybu po stezkách a udržují si tak dobrou kondici. Další variantou ustájení je ponechání koně na pastvině v režimu tzv. 24/7, tedy nonstop – většinou se jedná o ustálené stádo na velké pastvině, kdy v letních měsících mají neomezenou pastvu a v zimě adlibitní přísun sena. Koně ustájení v paddock paradise i v režimu 24/7 mají samozřejmě k dispozici přístřešky a nezavadnou čistou vodu. Úroveň některých ustájení v režimu 24/7 je diskutabilní a stejně jako aktivní ustájení a paddock paradise má své výhody i nevýhody. Záleží vždy na lidech, jak se o svěřená zvířata postarají. ■

Za podpory projektu GAJU
019/2016/Z.

Mgr. Veronika Čoudková
Mgr. Ing. Anna Baštýřová
Brutovská
Ing. Aneta Vrbová
doc. Ing. Miroslav Maršálek
Katedra zootechnických věd,
Zemědělská fakulta, Jihočeská
univerzita v Č. Budějovicích